

COLOFON

Voorjaar 2023
Deze toelichting bij de sedermaaltijd is een uitgave van het Centrum voor Israëlstudies. Het is niet toegestaan om teksten uit deze toelichting zonder toestemming en zonder bronvermelding elders te publiceren.

Tekst: drs. Albert Groothedde
Ontwerp en opmaak: Jolanda van der Weele

Wil je meer weten over het Centrum voor Israëlstudies?
Neem dan eens een kijkje op onze website: www.hetcis.nl

'DOE DIT TOT MIJN GEDACHTENIS'

EEN TOELICHTING BIJ DE SEDERMAALTIJD

VOORWOORD

VOORWOORD

De sedermaaltijd is het hoogtepunt van Pesach, het Joodse Paasfeest. Deze maaltijd wordt vaak in familieverband gevierd en houdt de herinnering aan de uittocht uit Egypte levend.

De sedermaaltijd verloopt volgens een vaste orde (Hebr. 'seder'). Die orde is al eeuwenoud. Een deel van de tafelgebruiken gaat terug op aanwijzingen van God Zelf (zie o.a. Ex. 12:14-20). In de loop van de tijd zijn er andere gebruiken aan toegevoegd.

Heilig avondmaal

Bepaalde gebruiken rond de sedermaaltijd werden ook al toegepast in de tijd van Jezus. In de evangeliën wordt beschreven dat Jezus vlak voor Zijn lijden en sterven samen met Zijn discipelen de sedermaaltijd viert (zie bijv. Matt. 26:17-30). Tijdens die maaltijd stelt Hij het heilig avondmaal in.

Voor veel christenen is de context van de instelling van het heilig avondmaal -de sedermaaltijd- een gegeven waar ze verder weinig aandacht aan besteden. Dat is jammer. Die context werpt namelijk helder licht op het werk van Jezus Christus.

Hagada

Om christenen bewust te maken van het belang van kennis van het Jodendom, ook voor een beter verstaan van Jezus en het Nieuwe Testament, bieden we je deze toelichting bij de sedermaaltijd aan. In deze toelichting passeren de verschillende onderdelen van de sedermaaltijd de revue.

Bij het samenstellen van deze toelichting heb ik gebruik gemaakt van Joodse handleidingen bij de sedermaaltijd (zogenaamde 'seder hagada').

Duiding

Om christenen te laten inzien dat kennis van de sedermaaltijd verrijkend is voor het begrijpen van Jezus' woorden en daden tijdens het zogenaamde 'laatste avondmaal' geef ik op veel plaatsen ook een duiding vanuit christelijk perspectief.

Deze christelijke duiding is qua opmaak onderscheiden van de hoofdstructuur van de seder hagada. Zo blijft duidelijk dat deze christelijke interpretatie geen onderdeel is van de eigenlijke seder hagada.

Inspiratie

Tenslotte, er rust op een niet-Jood geen Bijbelse verplichting om jaarlijks de sedermaaltijd te vieren. Dat neemt niet weg dat het erg verrijkend is om je ook als christen te verdiepen in de maaltijd.

Deze uitgave is bedoeld om te informeren en te inspireren. Ik hoop dat deze toelichting bij de sedermaaltijd het bewustzijn van christenen van de Joodse wortels van het christelijke geloof vergroot en hun begrip van Jezus' laatste woorden en handelingen voor Zijn lijden en sterven verdiept.

Ik wens je veel inspiratie toe!

Albert Groothedde

PESACH

PESACH

De Joodse feesten

In Leviticus 23 vind je een overzicht van de Bijbelse feesten (of eigenlijk 'de feestdagen van de HEERE', Lev. 23:2). Deze feesten zijn bedoeld voor het Joodse volk. Denk over die feesten niet te zuinig. Als je alle voorgeschreven feestdagen, inclusief de sjabbat en de twaalf maandfeesten, bij elkaar optelt, dan kom je uit op zo'n honderd feestdagen. Honderd dagen feest in opdracht van God!

De Bijbelse feesten leren ons iets van God. God ziet graag dat wij mensen blij zijn om wat Hij doet en geeft. Om dat besef te versterken, gaf God het Joodse volk een hele reeks feesten. Die feesten herinneren aan wat Hij deed in de geschiedenis van Israël.

De Bijbelse feesten (en de geschiedenis van Israël) laten ook iets zien van Gods plan met deze wereld. Dat komt duidelijk naar voren als je je bijvoorbeeld verdiept in Pesach, het Joodse Paasfeest. Daarover in deze toelichting meer!

Onafhankelijkheidsfeest

Pesach is een van de belangrijkste Bijbelse feesten. Het herinnert het Joodse volk aan de uittocht uit Egypte. Eigenlijk is Pesach het onafhankelijkheidsfeest van het Joodse volk.

Ooit zocht een herdersfamilie haar heil in Egypte. Daar in Egypte groeide de familie uit tot een groot volk. Het was echter een slavenvolk. Totdat God Zelf ingreep. Tegen Zijn macht konden de Egyptenaren niet op. Het slavenvolk werd een vrij volk, Gods eigen volk!

Het Joodse volk mag deze wonderlijke verlossing door God nooit vergeten. Daarom stelde de Heere Zelf een herinneringsfeest in: Pesach. Nog steeds viert bijna elke Joodse familie dit feest in de Joodse maand Nissan.

Trouwens, is het je wel eens opgevallen dat de eerste Pesachviering plaatsvond voor de daadwerkelijke uittocht uit Egypte? Het Joodse volk vierde de bevrijding terwijl het in werkelijkheid nog slaaf was. Geloven betekent ook je verheugen over dingen die nog niet zijn.

De sedermaaltijd in beeld

In het kader van het Israël-videoproject De Verkenners zijn ook twee video's gemaakt over Pesach en de sedermaaltijd. Deze twee video's kun je kosteloos bekijken op www.deverkenners.info/video.

Het is ook mogelijk om de onderstaande QR-codes te scannen:

VOORBEREIDINGEN VOOR PESACH

VOORBEREIDINGEN VOOR PESACH

Grote schoonmaak

Aan de viering van Pesach gaan heel wat voorbereidingen vooraf. Zo worden Joodse huizen met bezemen gekeerd. Alle producten met gist worden uit het huis verwijderd, conform een Bijbels voorschrift (Ex. 12:19). Ze worden vaak buiten op straat verbrand. Het huis krijgt tegelijkertijd een grote schoonmaak.

Heb je als familie geen tijd of zin in het schoonmaken? Dan zijn er genoeg jongelui die je voor een zakcentje willen helpen!

De reden voor de grote schoonmaak? Er mag zich geen kruimeltje brood of gist ('zuurdeeg') in huis bevinden. Dat heeft God Zelf bevolen (Ex. 12:19). Gist is in de Bijbel een symbool van zonde. Nu snap je ook dat Paulus christenen oproept om het 'zuurdeeg' uit hun leven te verwijderen (1 Kor. 5:7).

De 15e Nissan

De sedermaaltijd wordt gevierd op de eerste avond van Pesach. De maaltijd begint na zonsondergang; het begin van de vijftiende dag van de maand Nissan (meestal in onze maand april). De dag wordt beschouwd als een sjabbat. Dat betekent dat er op die dag door Joden niet wordt gewerkt.

De maaltijd geldt als een van de religieuze hoogtepunten van het jaar. Ter voorbereiding op de maaltijd worden de traditionele gerechten voor de sederschotel bereid, heerlijk eten gekookt en de tafel prachtig gedekt.

Voor alle aanwezigen is er tijdens de maaltijd vaak een 'seder Hagada' beschikbaar. In de seder Hagada staan de traditioneel-religieuze teksten die worden voorgedragen. Ook is in de seder Hagada het verloop (Hebr. de 'seder') van de maaltijd vastgelegd.

De sederschotel

Het meest opvallende voorwerp op tafel tijdens de sedermaaltijd is de sederschotel. Het is een groot bord met verschillende gerechten. Op het bord liggen onder andere:

- Een hardgekookt, verbrand ei
- Een verbrand botje ('zeroah')
- Frisse, groene groente ('karpas')
- Een schaaltje 'charoset'
- Een schaaltje zout water
- Een schaaltje met bittere kruiden ('maror')

Al deze gerechten hebben een symbolische betekenis. De betekenis van deze gerechten komt later in deze toelichting aan de orde.

Charoset

Een van de specifieke gerechten op de sederschotel is 'charoset'. Charoset is verwant aan het Hebreeuwse woord 'cheres'. Dat betekent 'klei'. Voor charoset mix je de volgende ingrediënten naar eigen inzicht tot een bruin, kleverig goedje:

- Kleine stukjes appel
- Een scheutje wijn of druivensap
- Geplette nootjes
- Een handje rozijnen
- Een theelepel kaneel
- Evt. stukjes dadel, vijg of granaatappel

'De HEERE zegene
en behoede u!'

DE SEDERAVOND

DE SEDERAVOND

De eigenlijke sedermaaltijd wordt voorafgegaan door twee handelingen:

- 1) Het aansteken van de kaarsen
- 2) Het zegenen van de kinderen

Deze twee handelingen vinden ook plaats tijdens een reguliere sjabbatsmaaltijd op vrijdagavond.

'Hadlakat nerot'

het aansteken van de kaarsen

✧ Het feestlicht

Het aansteken van de kaarsen vlak voor zonsondergang markeert het begin van Pesach. Het aansteken van de kaarsen had oorspronkelijk een praktische reden: dankzij de kaarsen kon men de maaltijd in het licht gebruiken. De kaarsen symboliseren ook harmonie en (innerlijke) vrede.

Omdat de sedermaaltijd lang duurt, zijn de kaarsen die worden gebruikt tijdens de sederavond vaak langer dan de gebruikelijke sjabbatskaarsen.

Tijdens het aansteken wordt de volgende zegen uitgesproken: 'Gezegend bent U, HEERE onze God, Koning van het universum, Die ons door Zijn geboden een bijzondere taak heeft opgelegd en ons het aansteken van het feestlicht heeft opgedragen.'

† Messiaans-Joodse zegen

Veel Joden die Jezus als de Messias belijden bidden bij het aansteken van de kaarsen het volgende: 'Gezegend bent U, HEERE onze God, Koning van het universum, Die Uw Zoon, Uw enige Zoon, gezonden heeft, Jesjoea de Messias, om het Licht der wereld te zijn en ons Paaslam, opdat wij mogen leven door Hem. Amen.'

'Birkat jeladiem'

het zegenen van de kinderen

✧ Zegenen

Het zegenen van de kinderen is een eeuwenoud gebruik (zie bijv. Gen. 27 en Gen. 48-49). Nog steeds zegenen Joodse ouders wekelijks hun kinderen op vrijdagavond tijdens de sjabbatsmaaltijd. Zij gebruiken daarvoor woorden uit de Bijbel. Deze zegen wordt ook uitgesproken tijdens de sedermaaltijd.

- Zegen voor jongens: 'Moge God u maken als Efraïm en Manasse' (Gen. 48:20)
- Zegen voor meisjes: 'Moge de HEERE deze vrouw (...) maken als Rachel en Lea' (Ruth 4:11)
- Zegen voor iedereen: 'De HEERE zegene en behoede u! De HEERE doe Zijn aangezicht over u lichten en zij u genadig! De HEERE verheffe Zijn aangezicht over u en geve u vrede!' (Num. 6:24-26)

Hadlakat
nerot
Bircat
jeladiem
1 Kadesh
2 Urchatz
3 Karpas
4 Jachatz
5 Maggid
6 Rachtza
7 Motzi
8 Matza
9 Maror
10 Korech
11 Sulchan
Orech
12 Tzafaun
13 Barech
14 Hallel
15 Nirtza

‘Doe dit tot
Mijn gedachtenis’

DE SEDERMAALTIJD

De daadwerkelijke sedermaaltijd bestaat uit vijftien onderdelen:

1. Kidoesj
2. Oerchats
3. Karpas
4. Jachats
5. Magied
6. Rachtsa
7. Motsi
8. Matsa
9. Maror
10. Korech
11. Sjoelchan Orech
12. Tsafoen
13. Barech
14. Hallel
15. Nirtsa

★ Vijftien treden

Het is niet zonder reden dat de sedermaaltijd bestaat uit vijftien onderdelen. Er wordt in Joodse bronnen een link gelegd met de trappen in het tempelcomplex. De hogepriester moest, om in het heilige der heilige te komen, een trap betreden met in totaal vijftien treden. Terwijl de hogepriester de trap beklom, zongen Leviëten een van de zogenaamde ‘sjier hamaälot’ (‘liederen van de opgang’, zie Ps. 120-134).

Zoals de vijftien traptreden de hogepriester brachten bij het heilige der heilige en daarmee bij het hart van de tempeldienst, brengen de vijftien stappen een deelnemer aan de sedermaaltijd als het ware van de slavernij in Egypte naar de vrijheid die God heeft geschonken.

1. ‘Kidoesj’

het heiligen van de feestdag en het drinken van de eerste beker

★ De eerste beker

Net zoals een sjabbatsmaaltijd wordt de sedermaaltijd ingezet met het uitspreken van een zegen over een glas of beker wijn (of druivensap): de ‘kidoesj’. Deze spreuk wordt meestal uitgesproken door de heer des huizes.

Deze zegenspreuk luidt als volgt: ‘Gezegend bent U, HEERE onze God, Koning van het universum, Schepper van de vrucht van de wijnstok.’

De kidoesj wordt meestal staand uitgesproken. Na het uitspreken van de zegen klinkt een gezamenlijk ‘amen’, waarna iedereen gaat zitten. Hangend in de stoel nipt men vervolgens van het eerste glas wijn.

Hadlakat
nerot
Birkat
jeladiem

- 1 Kidoesj
- 2 Oerchats
- 3 Karpas
- 4 Jachatz
- 5 Magied
- 6 Rachtsa
- 7 Motsi
- 8 Matsa
- 9 Maror
- 10 Korech
- 11 Sjoelchan Orech
- 12 Tsafoen
- 13 Barech
- 14 Hallel
- 15 Nirtsa

DE SEDERMAALTIJD

☆ Gewijde tijd

Kidoesj is verwant aan het Hebreeuws woord 'kodesj', dat betekent 'heilig' of 'afgezonderd'. Met de kidoesj heiligt een Jood niet de wijn, maar de tijd. De zegenspreuk markeert het onderscheid tussen gewone tijd en 'geheiligde' tijd, de tijd die wordt gewijd aan het dienen van God en van elkaar.

☆ Vijf bekers

Tijdens de sedermaaltijd passeren vier of vijf bekers met wijn de revue (zie 13). Die bekers hebben elk een betekenis. De betekenis van de vijf bekers is afgeleid van Exodus 6:5-7. Daar staan vijf activiteiten opgesomd die God voor het Joodse volk zal doen:

1. Ik zal u uitleiden uit Egypte
2. Ik zal u redden uit de dienstbaarheid/slavernij
3. Ik zal u verlossen door een uitgestrekte arm en door zware strafgerichten
4. Ik zal u tot Mijn volk aannemen en u tot een God zijn
5. Ik zal u brengen in het land dat ik beloofd heb aan Abraham, Izaak en Jakob

📖 Exodus 6:5-7

'Zeg daarom tegen de Israëlieten: Ik ben de HEERE. Ik zal u uitleiden van onder de dwangarbeid van de Egyptenaren. Ik zal u redden uit hun slavernij en u verlossen door een uitgestrekte arm en door zware strafgerichten. Ik zal u tot Mijn volk aannemen en Ik zal u tot een God zijn. Dan zult u weten dat Ik de HEERE, uw God, ben, Die u uitleidt van onder de dwangarbeid van de Egyptenaren. Ik zal u brengen in het land waarvoor Ik Mijn hand opgeheven heb, dat Ik het aan Abraham, Izaak en Jakob geven zou. Ik zal het u in erfelijk bezit geven, Ik, de HEERE.'

☆ Tafelmanieren

Weet je dat zelfs de tafelmanieren tijdens de sedermaaltijd een betekenis hebben? Tijdens de sedermaaltijd hangt men geregeld in de stoel. Men imiteert hiermee de drinkgelagen (zogenaamde 'symposia') van de elite in de Grieks-Romeinse tijd. De tafelmanieren tijdens deze symposia waren het ultieme symbool van vrijheid en onafhankelijkheid.

In navolging daarvan symboliseert het onderuitzakken tijdens de sedermaaltijd de vrijheid en onafhankelijkheid die het Joodse volk ontvangen heeft. Tijdens Pesach wordt de bevrijding uit Egypte herdacht, een bevrijding uit slavernij. Een slaaf eet gehaast. Een onafhankelijk persoon heeft daarentegen alle tijd. Hij kan tussen de gerechten door gerust even relaxen. Er is toch geen baas die precies in de gaten houdt hoelang de eetpauze duurt.

Tijdens de sedermaaltijd zijn er verschillende momenten dat de aanwezigen even onderuitzakken in hun stoel. Ze nemen de tijd om zichtbaar te maken dat ze bevrijd zijn. Israël is geen slavenvolk meer. Het mag in vrijheid God dienen!

2. 'Oerchats'

het wassen van de handen

☆ Vrijwilliger

Na het drinken van de eerste beker is er de gelegenheid om de handen te wassen. Hierbij wordt, in tegenstelling tot het wassen van de handen op sjabbat, geen zegen uitgesproken.

Het wassen van de handen gebeurt ter voorbereiding op het eten van enkele gerechten. Tijdens de sedermaaltijd is het in sommige Joodse families gebruikelijk dat een vrijwilliger de handen van de andere gasten wast. Hij of zij maakt daarbij gebruik van een bakje met water en een doek.

† Gekomen om te dienen

In het Johannes-evangelie lezen we dat ook Jezus en Zijn discipelen zich reinigen voorafgaand aan de sedermaaltijd (Joh. 13:1-12). Uit de beschrijving kun je opmaken dat in die tijd niet alleen de handen, maar ook de voeten werden gewassen. Het is treffend dat Jezus dat werkje vrijwillig op Zich neemt. Hij is gekomen om te dienen.

3. 'Karpas'

het eten van de groene groente

☆ Frisse groente

Het Hebreeuwse woord 'karpas' is afgeleid van het Griekse woord 'karpos'. Dat betekent zoiets als 'vrucht van de aarde'. Tijdens de sedermaaltijd wordt met karpas een frisse, groene groente bedoeld, meestal peterselie of sla. Deze groente wordt in zout water gedoopt en vervolgens genuttigd.

Voordat men de karpas daadwerkelijk eet, spreekt men een zegen uit: 'Gezegend bent U, HEERE onze God, Koning van het universum, Die de vrucht van de aarde heeft geschapen.'

☆ Zoute tranen

De gebruiken aan de sedermaaltijd hebben een symbolische betekenis; ze herinneren de deelnemers aan de geschiedenis van het Joodse volk. De frisse, groene groente symboliseert het nieuwe begin; het perspectief en de hoop die ontsproten na de uittocht uit Egypte.

Het zoute water is een symbool van de zoute tranen die zijn gevallen in Egypte als gevolg van de onderdrukking en slavernij.

In sommige families gebruikt men andere groenten, bijvoorbeeld selderij. Ook komt het voor dat men de groente dipt in de 'charoset' (zie 9).

Het is toegestaan om verschillende keren een groente te dippen in het zoute water of de charoset of ook een ander licht voorgerecht te nuttigen, zolang de eetlust maar niet verdwijnt.

Hadlakat
nerot
Birkat
jeladiem

Kidoesj 1
Oerchats 2
Karpas 3
Jachatz 4
Magied 5
Rachtsa 6
Motsi 7
Matsa 8
Maror 9
Korech 10
Sjoelchan 11
Orech
Tzafoen 12
Barech 13
Hallel 14
Nirtsa 15

Hadlakat
nerot
Birkat
jeladiem

1 Kidoesj
2 Oerchats
3 Karpas
4 Jachatz
5 Magied
6 Rachtsa
7 Motsi
8 Matsa
9 Maror
10 Korech
11 Sjoelchan
Orech
12 Tzafoen
13 Barech
14 Hallel
15 Nirtsa

☆ Hysop

Het dippen van voedsel gaat net als het hangen in de stoel (zie 1) terug op de 'symposia', de Grieks-Romeinse drinkgelegenheden. Tijdens de symposia was het zeer gebruikelijk dat voedsel in allerlei dipsausjes werd gedipt.

Sommige Joodse geleerden geven aan het dippen van de karpas in het water nog een andere betekenis. Zij verbinden het aan het dippen van een bosje hysop in bloed (zie Ex. 12:22-23). Het bloed werd aan de deurposten gestreken, voorafgaand aan de tiende plaag.

4. 'Jachatz'

het breken van de middelste matse

☆ De matse

Op de sedertafel bevinden zich in een speciaal hoesje drie 'matsot'. Een 'matse' is een droge cracker die is gemaakt zonder gebruik van gist. Het symboliseert het ongedesemde brood dat de Israëlieten meenamen toen ze Egypte verlieten (Ex. 12:39).

De matse heeft verschillende betekenissen. Allereerst geldt het als het 'brood van de bevrijding'; het is immers het brood dat de Israëlieten aten na de bevrijding uit Egypte. Tegelijkertijd geldt het ook als het 'brood van de ellende' (zie Deut. 16:3). Het roept de slavernij in Egypte in herinnering.

Over de betekenis van de drie matsot wordt verschillend gedacht. Sommige rabbijnen stellen dat de matsot respectievelijk de priesters, Leviëten en het volk symboliseren. Anderen betogen dat de matsot symbool staan voor de aartsvaders Abraham, Izak en Jakob.

De tafelheer breekt de middelste matse in het hoesje. Het grootste stuk van die gebroken matse wordt in een doek gedaan en terzijde gelegd. Dat stuk dient als de 'afikoman' (zie 12). Het wordt verstopt in het huis. Op een later moment krijgen de kinderen opdracht om de afikoman op te zoeken.

Het overgebleven stukje van de middelste matse wordt samen met de bovenste matse op een later moment (zie 7 en 8) in stukjes gebroken en uitgedeeld aan de tafelgasten. De onderste matse wordt later gebruikt voor de zogenaamde 'sandwich van Hillel' (zie 10).

† Nodiging

Marokkaanse Joden geven de matsot aan elkaar door (boven het hoofd) terwijl ze ondertussen samen het zogenaamde 'halachma anja' voorlezen. Ook wordt de deur opengezet om eventuele gasten te verwelkomen.

De tekst van halachma anja luidt als volgt: 'Dit is het brood van armoede en verdrukking dat onze voorouders aten in Egypte (...) Laat iedereen die hongerig is komen en eten. Laat iedereen die in nood is komen en deelnemen aan de sedermaaltijd'.

De tekst is een hartelijke uitnodiging die doet denken aan bijvoorbeeld Jesaja 55:1, maar ook aan de woorden van de Heere Jezus in Johannes 6:35: 'Ik ben het Brood des levens; wie tot Mij komt zal beslist geen honger hebben, en wie in Mij gelooft, zal nooit meer dorst hebben' (Joh. 6:35)

5. 'Magied'

het vertellen van het verhaal van de uittocht

☆ Vier vragen

'Magied' is verwant aan het Hebreeuwse woord 'hagada' en betekent 'vertelling'. Het moment is aangebroken om het verhaal van de uittocht te vertellen. Het vertellen van de geschiedenis van de uittocht geldt als hart van de viering. Vanwege het belang ervan wordt er vaak veel tijd voor uitgetrokken. In gehoorzaamheid aan Gods voorschrift wordt het verhaal doorverteld van geslacht tot geslacht; ook letterlijk (Ex. 12:24-28). Het verhaal van de uittocht komt aan de orde aan de hand van vier vragen die door kinderen aan hun (groot)ouders worden gesteld. De vragen zijn:

1. Waarom eten we matse dat moeilijk is te verteren?
2. Waarom eten we rauwe, bittere groenten?
3. Waarom dippen we twee keer voordat we eten?
4. Waarom hangen we achterover in de stoel als we wijn drinken?

☆ Jong en oud

Binnen het Jodendom doet jong en oud mee. Dat geldt ook voor de sedermaaltijd. Op allerlei manieren garandeert men dat kinderen betrokken zijn en blijven bij de maaltijd en op die manier ook iets meekrijgen van het waarom van Pesach. Behalve het stellen van de vier vragen zijn er tal van andere creatieve manieren bedacht om het verhaal van de uittocht aan de orde te stellen. Zo wordt de kinderen bijvoorbeeld gevraagd om de tien plagen van Egypte op te noemen. In veel gezinnen is het ook gebruikelijk om een lied te zingen waarin de vier vragen zijn verwerkt. Scan de QR-code om kennis te maken met een populaire uitvoering van het bekende lied 'ma niestana' (lett. 'Wat is het verschil [tussen deze avond en andere avonden]?'). Dit lied wordt door veel Joodse gezinnen gezongen tijdens de sedermaaltijd.

Hadlakat
nerot
Birkat
jeladiem
Kidoesj 1
Oerchats 2
Karpas 3
Jachatz 4
Magied 5
Rachtsa 6
Motsi 7
Matsa 8
Maror 9
Korech 10
Sjoelchan 11
Orech
Tzafoen 12
Barech 13
Hallel 14
Nirtsa 15

Hadlakat
nerot
Birkat
jeladiem
1 Kidoesj
2 Oerchats
3 Karpas
4 Jachatz
5 Magied
6 Rachtsa
7 Motsi
8 Matsa
9 Maror
10 Korech
11 Sjoelchan
Orech
12 Tzafoen
13 Barech
14 Hallel
15 Nirtsa

☆ De tien plagen

De tien plagen in Egypte:

1. Water verandert in bloed
2. Kikkers in het hele land
3. Stof verandert in luizen en muggen
4. Steekvliegen
5. Veepest
6. Zweren
7. Verwoestende hagel
8. Een sprinkhanenplaag
9. Drie dagen dikke duisternis
10. Dood van de eerstgeborenen

☆ Klein hallel

Tijdens de sedermaaltijd wordt er heel wat gezongen. Daartoe behoort ook een reeks Psalmen. Na het bespreken van de geschiedenis van de uittocht wordt het zogenaamde 'klein hallel' aangeheven. Dit zijn de Psalmen 113 en 114. Op een later moment volgt het 'groot hallel' (zie 14).

☆ De tweede beker

De magied sluit af met het drinken van de tweede beker wijn. De betekenis van de tweede beker is: Ik zal u redden uit de dienstbaarheid/slavernij (zie 1). De wijn wordt gedronken na het uitspreken van de zegen: 'Gezegend bent U, HEERE onze God, Koning van het universum, Schepper van de vrucht van de wijnstok.' Sommige Joden dippen hun pink in de wijn en druppelen wat wijn op een servet of op het tafellaken. Dit doen zij als teken van meeleven met de Egyptenaren. De bevrijding van Israël had immers een schaduwzijde: duizenden Egyptenaren kwamen om het leven.

6. 'Rachtsa'

het handenwassen voor het eten van de matsot

☆ De tweede wassing

Voordat de matsot worden gegeten, wast men weer de handen. Dit gebeurt in veel gezinnen opnieuw door een vrijwilliger. Ditmaal wordt er onder het wassen wél een zegen uitgesproken: 'Gezegend bent U, HEERE onze God, Koning van het universum, Die ons heiligt door Uw geboden en ons opdraagt onze handen te wassen.'

7. 'Motsi'

het zegenen van de matsot

☆ Dubbele zegen

Het moment is aangebroken dat de gasten van de matsot mogen eten. Voordat dat gebeurt, spreekt de vader eerst tweemaal een zegen uit over de drie matsot in het zakje. De vader dient te controleren dat de middelste matse is gebroken (zie 4).

De tekst van de eerste zegen is: 'Gezegend bent U, HEERE onze God, Koning van het universum, Die het brood uit de aarde doet voortkomen.'

Na de eerste zegen volgt een tweede zegen. Die betreft specifiek de matsot: 'Gezegend bent U, HEERE onze God, Koning van het universum, Die ons geheiligd heeft door ons te bevelen matse te eten.'

8. 'Matsa'

het eten van de matse

☆ Eten van de matse

Na de zegeningen (zie 7) deelt de tafelheer stukjes matse uit aan de tafelgasten. Hij gebruikt daarvoor het gebroken middelste stukje matse en eventueel de bovenste matse. Dit stukje matse wordt onderuitgezakt genuttigd (zie 1).

Na het uitdelen wordt er uitvoerig van de matsot gegeten. Voor dat doel liggen er extra matsot op tafel. Van de tafelgasten wordt verwacht dat ze tenminste een derde van een complete matse eten.

De matsot worden gedipt in onder andere de 'charoset'. Charoset is een bruin sausje en symboliseert het leem dat in Egypte werd gebruikt om de tichelstenen te bakken.

† De Emaüsgangers

In totaal eten Joden zeven dagen lang matsot, naar een Bijbels voorschrift (Ex. 12:18). Dat was ook het geval in de tijd van de Heere Jezus. De Emmaüsgangers kwamen achter de identiteit van hun Gast toen de Heere Jezus opnieuw, ditmaal in hun woning, een zegen uitsprak, een matse brak en vervolgens uitdeelde (Luk. 24:30).

Hadlakat
nerot
Birkat
jeladiem
Kidoesj 1
Oerchats 2
Karpas 3
Jachatz 4
Magied 5
Rachtsa 6
Motsi 7
Matsa 8
Maror 9
Korech 10
Sjoelchan 11
Orech
Tzafoen 12
Barech 13
Hallel 14
Nirtsa 15

Hadlakat
nerot
Birkat
jeladiem
1 Kidoesj
2 Oerchats
3 Karpas
4 Jachatz
5 Magied
6 Rachtsa
7 Motsi
8 Matsa
9 Maror
10 Korech
11 Sjoelchan
Orech
12 Tzafoen
13 Barech
14 Hallel
15 Nirtsa

9. 'Maror' het eten van de bittere kruiden

☆ De 'maror'

Na het eten van de matse volgt het proeven van de 'maror', de bittere kruiden; vaak mierikswortel of radijs. De maror wordt gegeten met een stukje matse en vaak ook met een dipje charoset. De charoset mag echter niet te overheersend zijn. De bitterheid van de maror moet worden geproefd. Voorafgaand aan het eten wordt er een zegen uitgesproken: 'Gezegend bent U, HEERE onze God, Koning van het universum, Die het brood uit de aarde doet voortkomen en ons opgedragen heeft bittere kruiden te eten.' Tijdens het eten van de maror zit men niet onderuitgezakt in de stoel (zie 1). De maror en de charoset herinneren immers aan de slavernij in Egypte en niet zozeer aan de bevrijding.

† De onthulling van Judas

Het is niet onwaarschijnlijk dat Jezus tijdens het eten van de maror en charoset Judas onthult als Zijn verrader. In het Johannesevangelie staat daarover: 'Toen Jezus deze dingen gezegd had, raakte Zijn geest in beroering en Hij getuigde en zei: Voorwaar, voorwaar, Ik zeg u dat een van u Mij zal verraden. De discipelen dan keken elkaar aan, in twijfel over wie Hij dat zei. En een van Zijn discipelen, die Jezus liefhad, lag aan in de schoot van Jezus. Simon Petrus dan wenkte deze, dat hij vragen zou wie het toch zou kunnen zijn, over wie Hij sprak. En deze ging tegen Jezus' borst liggen en zei tegen Hem: Heere, wie is het? Jezus antwoordde: Die is het aan wie Ik het stuk brood zal geven, nadat Ik het ingedoopt heb. En toen Hij het stuk brood ingedoopt had, gaf Hij het aan Judas Iskariot, de zoon van Simon. En met het nemen van het stuk brood voer de satan in hem. Jezus dan zei tegen hem: Wat u wilt doen, doe het snel. En niemand van hen die aanlagen, begreep met welke bedoeling Hij dat tegen hem zei. Want sommigen dachten, omdat Judas de beurs beheerde, dat Jezus tegen hem zei: Koop wat wij nodig hebben voor het feest, of dat hij iets aan de armen moest geven. Toen hij dan het stuk brood genomen had, ging hij meteen naar buiten. En het was nacht' (Joh. 13:21-30).

10. 'Korech' het eten van de 'sandwich van Hillel'

☆ Hillel

Van de drie matsot in het speciale hoesje (zie 4) is er nog één over, de onderste. Deze matse is bestemd voor de zogenaamde 'sandwich van Hillel'. Hillel was een vroege tijdgenoot van Jezus en een grote Joodse geleerde. Volgens de traditie was Hillel gewoon om tijdens de

sedermaaltijd een matse te eten met daarop een stukje van het paaslam en wat maror. Het is een letterlijke interpretatie van een Bijbels voorschrift: 'Met ongezuurde broden en met bittere kruiden zullen zij het [nl. het paaslam] eten' (Num. 9:11). Omdat er geen tempel meer is, ontbreekt het paaslam tijdens de sedermaaltijd. In plaats van een stukje lamsvlees gebruiken Joden voor de sandwich van Hillel tegenwoordig daarom wat charoset. Ook de sandwich van Hillel wordt onderuitgezakt gegeten (zie 1).

☆ Geestelijke vrijheid

Er is door rabbijnen gediscussieerd over de wenselijkheid om maror (een symbool van de onderdrukking in Egypte) en matse (een symbool van de bevrijding uit de slavernij) gezamenlijk te eten. Hillel legitimeerde deze tegenovergestelde combinatie van gerechten door te verwijzen naar 'het juk van de hemel': een mens die beseft 'slaaf' te zijn van God zal op hetzelfde moment grote geestelijke vrijheid ervaren.

† Het paaslam

Oorspronkelijk werd voor de sandwich van Hillel wat lamsvlees gebruikt. Sinds de verwoesting van de tempel in het jaar 70 na Christus wordt er door de meeste Joden geen paaslam meer gegeten tijdens de sedermaaltijd. Dat is best opmerkelijk omdat het paaslam aanvankelijk gold als hét symbool van de sedermaaltijd.

Ondertussen is het Joodse volk de tempel en het paaslam niet vergeten. Op de sederschotel liggen twee gerechten die de herinnering aan beide levend houden.

Een gebrand stukje vlees (vaak een kippenpootje) en de 'afikoman' (zie 4 en 12) symboliseren het paaslam.

Een hardgekookt ei dat vervolgens is zwartgeblakerd, zou verwijzen naar de offerdienst of naar de tempel die is verwoest. Andere Joden interpreteren het ei echter als een teken van hoop en perspectief. Het heeft daarmee deels dezelfde betekenis als het paasei in de christelijke traditie.

Paulus heeft de verwoesting van de tempel zelf niet meegemaakt.

Hij zou ondertussen waarschijnlijk niet zoveel moeite hebben gehad met het ontbreken van een paaslam aan de sedermaaltijd. Nadat de Heere Jezus tijdens Zijn laatste sedermaaltijd aan de matse en wijn een nieuwe betekenis heeft gegeven en ook daadwerkelijk Zijn leven gaf als een verzoeningsoffer, schrijft Paulus namelijk: 'Ons Paaslam is voor ons geslacht: Christus' (1 Kor. 5:7).

Hadlakat
nerot
Birkat
jeladiem
Kidoesj 1
Oerchats 2
Karpas 3
Jachatz 4
Magied 5
Rachtsa 6
Motsi 7
Matsa 8
Maror 9
Korech 10
Sjoelchan 11
Orech
Tzafoen 12
Barech 13
Hallel 14
Nirtsas 15

Hadlakat
nerot
Birkat
jeladiem
1 Kidoesj
2 Oerchats
3 Karpas
4 Jachatz
5 Magied
6 Rachtsa
7 Motsi
8 Matsa
9 Maror
10 Korech
11 Sjoelchan
Orech
12 Tzafoen
13 Barech
14 Hallel
15 Nirtsas

11. 'Sjoelchan Orech' het eten van de hoofdmaaltijd

☆ Feest

Na een uitvoerige reeks van symbolische handelingen is nu de tijd aangebroken om de hoofdmaaltijd te nuttigen. Omdat de sedermaaltijd start na zonsondergang is het inmiddels laat op de avond en hebben de meeste tafelgasten trek gekregen. Men begint vaak met het eten van het hardgekookte ei.

Uiteraard past de maaltijd bij het karakter van Pesach: het is een uitbundige, feestelijke maaltijd. Voor soberheid is even geen plaats. Pesach is een instelling van God. Het nuttigen van de feestmaaltijd is daarmee ook een uiting van gehoorzaamheid aan God.

12. 'Tsafoen' het eten van de 'afikoman'

☆ De afikoman

Na de hoofdmaaltijd (incl. dessert) breekt voor kinderen het hoogtepunt van de sedermaaltijd aan: het zoeken van de zogenaamde 'afikoman'.

Eerder op de avond heeft de tafelheer de middelste matse gebroken (zie 4). Een deel van die matse is door de tafelgasten genuttigd (zie 8). Het resterende deel is in een doek gewikkeld en in huis verstopt. Nu is de tijd aangebroken om deze verstopte matse op te zoeken.

De meeste kinderen (en volwassenen) gaan enthousiast aan het zoeken. Degene die de afikoman vindt kan rekenen op een forse beloning die door onderhandelingen tot stand komt. Zonder het vinden en eten van de afikoman kan de sedermaaltijd namelijk niet volgens de vaste orde worden vervolgd.

Zodra de tafelheer door onderhandelingen de afikoman weer in zijn bezit heeft, wordt de matse in stukjes gebroken en gedeeld met de tafelgasten. De afikoman symboliseert tegenwoordig het paaslam dat sinds de verwoesting van de tempel niet meer wordt gegeten tijdens de sedermaaltijd (zie ook 10). Het paaslam werd traditioneel ook aan het einde van de maaltijd genuttigd.

† De afikoman als Jezus' gebroken lichaam

Over de betekenis van de afikoman is veel geschreven. David Daube (1909-1999), een Joodse jurist die ook veel onderzoek heeft gedaan naar de Joodse achtergronden van het Nieuwe Testament, suggereert dat het woord 'afikoman' is afgeleid van het Griekse werkwoord 'afikomenos'. Dat zou zoiets betekenen als 'de komende' of ook wel 'hij die gekomen is'.

Het is begrijpelijk dat veel Joden die geloven in Jezus bij hun uitleg van het breken en uitdelen van 'de komende' niet om Jezus Christus heen kunnen. Hij is met recht dé Komende, de door God gezonden Messias. Zijn leven is gebroken; Hij heeft Zijn ziel gegeven tot een losprijs voor velen (vgl. Matt. 20:28). En Hij komt opnieuw...

Deze christelijke interpretatie krijgt nog meer reliëf als we op ons laten inwerken wat Jezus doet met een stukje matse (is het de afikoman?) tijdens Zijn laatste sedermaaltijd: 'En de Heere Jezus nam brood (matse), en nadat Hij gedankt had, brak Hij het en zei 'Neem, eet, dit is Mijn lichaam, dat voor u gebroken wordt. Doe dat tot Mijn gedachtenis. (...) Want zo dikwijls als u dit brood eet en deze drinkbeker drinkt, verkondig de dood van de Heere, totdat Hij komt' (1 Kor. 11:23-24).

13. 'Barech' de zegen na de maaltijd

☆ De derde beker

Het einde van de sedermaaltijd komt in zicht. Men verlaat de tafel echter niet voordat een zegen is uitgesproken. Die zegen spreekt men uit over een glas wijn; de derde beker.

In veel gevallen wordt een van de gasten uitgenodigd om de tafelenoten voor te gaan in het uitspreken van de zegen. Er wordt concreet over vier zaken een zegen gevraagd:

- Over het voedsel: 'Gezegend bent U, onze God, Die ons allen voedt'
- Over het land en het voedsel: 'Gezegend bent U, onze God, vanwege het land en het voedsel'
- Over Jeruzalem: 'Gezegend bent U, onze God, Die Jeruzalem genadevol herbouwt'
- Over Gods goedheid: 'Gezegend bent U, onze God, Koning van het universum (...) U laaft ons met mildheid, genade, succes en zegen, troost en hulp, leven en vrede'

Behalve het uitspreken van de zegen is het ook gebruikelijk dat Psalm 126 wordt gelezen. Dit gebruik is ontstaan in de diaspora (verstrooiing). Psalm 126 is een gebed om de verlossing van het Joodse volk en de terugkeer naar het land van de belofte.

Na het uitspreken van de zegeningen en het lezen van Psalm 126 wordt het glas geheven en gedronken. Uiteraard pas nadat ook de zegen over de wijn is uitgesproken: 'Gezegend bent U, HEERE onze God, Koning van het universum, Schepper van de vrucht van de wijnstok.'

- Hadlakat nerot
- Birkat jeladiem
- Kidoesj 1
- Oerchats 2
- Karpas 3
- Jachatz 4
- Magied 5
- Rachtsa 6
- Motsi 7
- Matsa 8
- Maror 9
- Korech 10
- Sjoelchan 11
- Orech
- Tzafoen 12
- Barech 13
- Hallel 14
- Nirtsas 15

- Hadlakat nerot
- Birkat jeladiem
- 1 Kidoesj
- 2 Oerchats
- 3 Karpas
- 4 Jachatz
- 5 Magied
- 6 Rachtsa
- 7 Motsi
- 8 Matsa
- 9 Maror
- 10 Korech
- 11 Sjoelchan
- Orech
- 12 Tzafoen
- 13 Barech
- 14 Hallel
- 15 Nirtsas

📖 Psalm 126

‘Toen de HEERE de gevangenen van Sion terug deed keren, waren wij als mensen die droomden. Toen werd onze mond vervuld met lachen en onze tong met gejuich. Toen zei men onder de heiden-volken: De HEERE heeft grote dingen bij hen gedaan! De HEERE heeft grote dingen bij ons gedaan, daarom zijn wij verblijd. HEERE, breng een omkeer in onze gevangenschap, zoals waterstromen in het zuiden. Wie met tranen zaaien, zullen met gejuich maaien. Wie het zaad draagt en dat zaait, gaat al wenend zijn weg; maar hij zal zeker terugkomen met gejuich, en zijn schoven dragen’ (Psalm 126)

† Het nieuwe verbond

De derde beker is de zogenaamde beker van de verlossing. De beker verwijst naar Gods belofte dat Hij Israël zal verlossen door een uitgestrekte arm en door zware strafgerichten (zie 1). Deze beker wordt, vanwege de reeks ‘brachot’ (zegeningen) die voor het drinken ervan worden uitgesproken, ook wel de beker van de dankzegging genoemd.

De Heere Jezus geeft aan het drinken van de derde beker tijdens Zijn laatste sedermaaltijd een extra invulling. ‘Evenzo na de maaltijd nam Hij de beker zeggende: ‘drinkt allen daaruit, deze beker is het nieuwe verbond in Mijn bloed, dat voor u vergoten wordt tot vergeving van zonden’ (Luk. 22:33, vgl. 1 Kor. 11:25).

De beker die de verlossing van het volk Israël uit Egypte symboliseert, krijgt door de uitleg van Jezus een extra betekenis. Het symboliseert de realisatie van het nieuwe verbond (vgl. Jer. 31:27-34) dat tot stand komt door het offer van Jezus en de uitstorting van Zijn Geest.

✧ De beker van Elia

Na de ‘barech’ vindt er een bijzondere handeling plaats. Een groot glas wijn wordt ingeschonken. Ook wordt de deur een moment opengezet. Het glas wijn draagt de naam: ‘de beker van Elia’ (zie ook 14). Volgens de Joodse traditie zal Elia terugkeren als voorloper van de Messias. Het glas wijn en de openstaande deur vertolken het Joodse verlangen naar de komst van de Messias, het verlangen naar de volkomen verlossing.

De chassidische rabbijn Naftali Tzvi Horowitz (1760-1827) nodigde zijn tafel-gasten uit om allemaal iets van de wijn uit hun eigen glas te schenken in het glas wijn dat was bestemd voor Elia.

De gedachte hierachter: de beloofde verlossing is niet iets waar we passief op wachten. We worden geroepen om zelf ook werk te maken van de beloofde verlossing.

Deze gedachte is diepgeworteld in het Jodendom en vormt een verklaring voor de vaak constructieve Joodse houding in de maatschappij.

✧ Gebed voor rechtvaardigen

Als er een volk is dat aan den lijve ervaart dat de volkomen verlossing nog wacht, is het het Joodse volk. Telkens weer wordt het van alle kanten in het nauw gedreven en vervolgd. Tijdens de sedermaaltijd staat men daar een moment bij stil. Aan het einde van de ‘barech’ bidt het Joodse volk om verlossing van hun huidige vijanden. Daarvoor worden woorden gebruikt uit de Bijbel (Ps. 79:6-7, Ps. 69:25 en Klaagl. 3:66).

Tegelijkertijd ook wordt er een zegen afgesmeekt over de rechtvaardigen onder de volken: ‘Giet Uw liefde uit over de volken die u kennen en over de heersers die U aanroepen. Want zij tonen betrokkenheid op het zaad van Jakob en zij verdedigen uw volk Israël tegen hen die het levend zouden willen verslinden. Moge zij leven, zodat zij zullen zien hoe de ‘soeka’ (lett. ‘loofhut’) van Uw vrede wordt uitgespreid over Uw uitverkorenen en geef dat zij mogen deelnemen aan de vreugde van Uw volken.’

14. ‘Hallel’ het zingen van de lofzang

✧ De vierde beker

De maaltijd besluit met het zingen van een reeks psalmen: de psalmen 115 tot en met 118 en psalm 136. Deze psalmen vormen samen het zogenaamde ‘groot hallel’ (in tegenstelling tot het ‘klein hallel’, zie 5). Het zijn vreugdevolle liederen waarin het verlangen naar de komst van de Messias en het herstel van alle dingen tot uitdrukking komt.

Na het zingen wordt nog een keer het glas geheven: de vierde beker. Deze beker symboliseert Gods vierde belofte uit Exodus 6:5-6: Ik zal u tot Mijn volk aan-nemen en u tot een God zijn (zie 1).

Voor het drinken van de vierde beker wordt opnieuw een zegen uitgesproken. Ook deze beker wordt onderuitgezakt leegdronken (zie 1).

† Jezus’ angsten

Het is zeer aannemelijk dat ook Jezus en Zijn discipelen tijdens hun sedermaaltijd vlak voor Jezus’ sterven samen het groot hallel hebben gezongen. Markus schrijft immers: ‘Nadat ze de lofzang hadden gezongen, vertrokken ze naar de Olijfberg’ (Mark. 14:26).

Niet veel later treffen we Jezus aan in de hof van Gethsemané. Verlaten door God, zoals in een van de liederen die Hij vlak daarvoor nog met Zijn discipelen heeft gezongen: ‘Banden van de dood hadden mij omvangen, angsten van het graf hadden mij getroffen, ik ondervond benauwdheid en verdriet. Maar ik riep de Naam van de HEERE aan: Och HEERE, bevrijd mijn ziel!’ (Ps. 116:3-4).

Hadlakat
nerot
Birkat
jeladiem
Kidoesj 1
Oerchats 2
Karpas 3
Jachatz 4
Magied 5
Rachtsa 6
Motsi 7
Matsa 8
Maror 9
Korech 10
Sjoelchan 11
Orech
Tzafoen 12
Barech 13
Hallel 14
Nirtsa 15

Hadlakat
nerot
Birkat
jeladiem
1 Kidoesj
2 Oerchats
3 Karpas
4 Jachatz
5 Magied
6 Rachtsa
7 Motsi
8 Matsa
9 Maror
10 Korech
11 Sjoelchan
Orech
12 Tzafoen
13 Barech
14 Hallel
15 Nirtsa

† De laatste bekers en Jezus' lijden

Het is opvallend dat Mattheüs noteert dat Jezus en Zijn discipelen de sedermaaltijd besluiten met het zingen van de lofzang (Matt. 26:30). Daarmee onderbreken ze de traditionele orde ('seder'). Immers, normaal gesproken volgt er nog tenminste één glas wijn: de vierde beker. Jezus doet dat bewust. De reden daarvoor heeft mogelijk alles te maken met de betekenis van de verschillende bekers.

Bij het drinken van de derde beker (zie 13) gaf Jezus aan: 'Ik zeg jullie: vanaf vandaag zal Ik niet meer van de vrucht van de wijnstok drinken tot de dag komt dat ik er met jullie opnieuw van zal drinken in het Koninkrijk van Mijn Vader' (Matt. 26:29). De vierde (en vijfde) beker blijven kortom onaangeroerd staan.

Waarom zou Jezus dat hebben gedaan? De betekenis van de vierde beker is: Ik zal u tot Mijn volk aannemen en u tot een God zijn (zie 1). Dat is uitgerekend de reden waarom Jezus naar aarde was gekomen; om zondaren tot Zijn volk aan te nemen. Voordat Jezus daar als het ware het glas op zou kunnen heffen, moest er voor de schuld van Zijn volk worden betaald. Het lijden en sterven wachtten. Eerst moest Hij in de hof van Gethsemané de beker van het lijden drinken, tot de laatste druppel toe (zie Matt. 26:39 en 42).

Jezus was Zich ervan bewust dat dit de weg was waardoor Hij zondaren tot Zijn volk kan aannemen. Pas nadat Hij die weg is gegaan en heeft getriomfeerd over de dood kan in het Koninkrijk van de Vader opnieuw het glas worden geheven. Dan geldt immers dat ook de vijfde beker is vervuld: Ik zal hen brengen in het beloofde land.

☆ De vijfde beker

Over de vijfde beker bestaat wat verschil van inzicht (hetzelfde geldt voor de benaming en betekenis van de vierde beker). Sommigen identificeren de vijfde beker met de beker van Elia (zie 13). Zij houden het tijdens de sedermaaltijd daarom bij vier bekers. Weer andere Joden, vaak woonachtig in Israël, drinken inmiddels ook de vijfde beker omdat God hen daadwerkelijk heeft (terug) gebracht in het land dat beloofd is aan Abraham, Izak en Jakob.

15. Nirtsa dankbaarheid, reflectie en verlangen

☆ Volgend jaar in Jeruzalem

'Nirtsa' geldt als slotakkoord van de sederviering. 'Nirtsa' betekent letterlijk zoiets als: 'geaccepteerd'. Het is een moment van dankbare reflectie op wat God gaf, ook in de sedermaaltijd. Het geldt tegelijkertijd ook als een moment van inspiratie met het oog op de toekomst. Vaak geeft men hier woorden aan door het zingen van verschillende liederen. Sommige Joden spreken overigens bewust niet over het einde van de sedermaaltijd. Voor Pesach (en dus ook voor de sedermaaltijd) geldt dat het een herhalende activiteit is. Een Jood is nooit klaar met het bejubelen

van de bevrijdende daden van God in het verleden, het bidden om Gods bevrijding in het heden en het verlangen naar Gods bevrijding in de toekomst.

Veelzeggend zijn daarom ook de slotwoorden die klinken tijdens aan veel sedertafels: 'Sjana haba be Jeroesjalaiem': 'Volgend jaar in Jeruzalem!'. Deze woorden worden vaak gevolgd door het gezamenlijk zingen van het 'HaTikvah', het Israëliësche volkslied.

Scan de QR-code om een uitvoering van het Israëliësche volkslied te beluisteren.

† Feestvieren zonder zuurdeeg

Nirtsa geldt als een moment van dankbaarheid, reflectie en bezinning en dat met het oog op de toekomst. De apostel Paulus geeft, in het kader van de sedermaaltijd, treffend woorden aan een dergelijke bezinning: 'Verwijder dan het oude zuurdeeg, opdat u een nieuw deeg zult zijn. U bent immers ongezuurd, want ook ons Paaslam is voor ons geslacht: Christus. Laten wij dus feestvieren, niet met oud zuurdeeg, ook niet met zuurdeeg van slechtheid en boosaardigheid, maar met het ongezuurde broden van oprechtheid en waarheid' (1 Kor. 5:7-8).

† Het heilig avondmaal

Je zult het al begrepen hebben, maar het heilig avondmaal is eigenlijk een soort christelijke sedermaaltijd. De Heere Jezus gaf Zijn discipelen tijdens Zijn laatste sedermaaltijd de opdracht om de matse te blijven breken en de wijn te blijven drinken als herinnering aan Hem (1 Kor. 11:23-26).

Onderschat de waarde van dit sacrament niet. De geschiedenis van de Emmaüsgangers laat zien dat door het breken van de matse gesloten ogen kunnen opengaan voor het Lam van God (Luk. 24:30-31).
Neemt, eet tot Zijn gedachtenis!

*'Neemt, eet tot
Zijn gedachtenis!'*

Hadlakat
nerot
Birkat
jeladiem
Kidoesj 1
Oerchats 2
Karpas 3
Jachatz 4
Magied 5
Rachtsa 6
Motsi 7
Matsa 8
Maror 9
Korech 10
Sjoelchan 11
Orech
Tzafoen 12
Barech 13
Hallel 14
Nirtsa 15

Hadlakat
nerot
Birkat
jeladiem
1 Kidoesj
2 Oerchats
3 Karpas
4 Jachatz
5 Magied
6 Rachtsa
7 Motsi
8 Matsa
9 Maror
10 Korech
11 Sjoelchan
Orech
12 Tzafoen
13 Barech
14 Hallel
15 Nirtsa